

Sundbyberg, 2021-05-03

Dnr.nr: A2020/02630

Mottagare:

a.remissvar@regeringskansliet.se

anna.scholin@regeringskansliet.se

Vår referens
Mia Ahlgren

Remissvar på delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området SOU (2020:79)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 46 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Delbetänkandet från utredningen om effektivare tillsyn av diskrimineringslagen lämnar förslag som rör aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området i relation till överflyttning av tillsyn från Diskrimineringsombudsmannen (DO) till Statens skolinspektion (Skolinspektionen).

Funktionsrätt Sverige betonar att kunskapen om aktiva åtgärder och diskriminering som rör bristande tillgänglighet är låg i myndigheter och samhället. Kunskapsbristerna gäller även konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Funktionsrättskonventionen. Detta får till följd att tillämpning av aktiva åtgärder och diskriminering som rör bristande tillgänglighet brister både i tolkning och tillsyn.

Ideella organisationer, inklusive organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning har kunskap som är nödvändig för att ta fram föreskrifter och besluta i ärenden som berör oss. Det finns särskilda artiklar som rör aktiv involvering i beslut (4.3) och övervakning (33.3) i Funktionsrättskonventionen. Vi avstyrker därför förslagen om ändrad sammansättning i Nämnden mot diskriminering och att endast arbetsmarknadens parter ska delta i beslut om föreskrifter. Vi menar att frågan om talerätten för ideella organisationer när det gäller kränkande behandling behöver utredas vidare med involvering av fler organisationer än antidiskrimineringsbyråerna.

Vi tillstyrker bland annat utredningens förslag om att:

- uttrycket förmå enskilda att frivilligt följa lagen utgår
- bemyndigande om föreskriftsrätt och att ett föreskriftsråd bildas med förbehållet att det behövs aktiv involvering i beslut med representation från funktionsrättsorganisationer och andra ideella organisationer som berör dem
- bestämmelser om aktiva åtgärder och de som rör andra kapitlet i diskrimineringslagen, DL ska förbli samlade i DL

Inledande synpunkter

Kunskapen om tillgänglighet och Funktionsrättskonventionen brister i myndigheter och i samhället i stort. DO har tolkat diskrimineringslagen restriktivt¹ när det gäller aktiva åtgärder som rör bristande tillgänglighet. Civilsamhällets organisationer som företräder personer som ofta lämnas utanför skola, utbildning och arbete behövs därför.

Aktiva åtgärder som rör tillgänglighet inom skola och arbetsliv är särskilt viktiga för att minska risken för diskriminering i samband med rekrytering och inför anställning. Det räcker inte att som DO säger i sin vägledning att arbeta med att annonser, ansökan och intervju är tillgängliga. Det är nödvändigt att arbeta förebyggande för att arbetsplatsen i sig ska vara tillgänglig så att människor inte utestängs.

Det är viktigt att regler när det gäller aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering kopplat till diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning / bristande tillgänglighet som inkluderar hela bredden i begreppen. Föreskrifter, kombinerat med stöd och information riktade till arbetsplatserna och cheferna behövs för att idag saknas kunskap helt. Ett tydligt regelverk förenklar även tillsynen och det blir lättare att utvärdera effekter av insatserna.

Arbetsmiljöverket lyfter i sina föreskrifter om arbetsplatsens utformning förebyggande åtgärder för tillgänglighet, men vi saknar motsvarande föreskrifter för den digitala arbetsmiljön där det är minst lika viktigt att arbeta förebyggande genom att köpa in tillgängliga digitala produkter och tjänster för att underlätta rekrytering av personer med funktionsnedsättning och minska eventuella kostnader för skäliga anpassningsåtgärder. Vi anser att funktionsrättsperspektivet även när det gäller osynliga funktionsnedsättningar behöver förstärkas i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

¹ <https://www.do.se/om-do/vanliga-fragor/lagforslag-om-aktiva-atgarder/ska-bristande-tillganglighet-omfattas-av-arbetet-med-aktiva-atgarder/>

Myndigheten för delaktighet, MFD tog dessvärre utan förklaring bort Riv hinder - riktlinjer för tillgänglighet 2019, trots hänvisning till dessa i förarbeten till propositionen om bristande tillgänglighet som diskriminering². MFD gav 2017 ett uppdrag till Emerga³ i samband med ett regeringsuppdrag tillsammans med DO och BO att öka medvetenheten om Funktionsrättskonventionen. Förstudien som blev resultatet av uppdraget rörde bland annat aktiva åtgärder, men MFD valde att inte gå vidare med arbete och publicerade inte rapporten.

När det gäller diskriminering inom skolområdet ansåg Funktionsrätt Sverige länge att en sammanhållen diskrimineringslag och behandling av DO skulle behållas, men efter stor frustration från våra medlemmar över de enorma bristerna i skolan samtidigt som så få anmälningar lett till åtgärd tillstyrkte vi att skolmyndigheterna skulle ta över ansvaret för tillsyn. Sedan dess har emellertid Barnkonventionen blivit lag och civilsamhället med Malmö mot diskriminering i spetsen har framgångsrikt drivit fall med koppling till bristande tillgänglighet.⁴

Det behöver tillsättas såväl resurser som kompetens för att driva ärenden och skapa bättre och skarpare tillsyn av huvudmän. Medlemsförbund ser risker med att den typ av diskriminering som bottnar i strukturella problem får mindre plats i Skolinspektionens arbete. Grunden i mänskliga rättigheter kan gå förlorat om ansvaret flyttas från DO och diskriminering inom skollagsreglerade området riskerar att tappa i tyngd. Därför ser vi behov av en oberoende utvärdering utifrån dessa aspekter senast fem år efter en eventuell flytt av ansvaret för tillsyn.

FN har lämnat flera rekommendationer som rör diskriminering i enlighet med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Funktionsrättskonventionen. I rapporten "Respekt för rättigheter?", civilsamhällets granskning av hur Sverige lever upp till konventionen finns fler rekommendationer. Vi avser att återkomma till detta i remissvar på huvudbetänkandet.

² <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2019/11/Skrivelse-Riv-hindren-Tillg%C3%A4nglighet-oktober-2019.pdf>

³ <https://www.emerga.se/foretag-och-manskliga-rattigheter-personer-med-funktionsnedsattning/>

⁴ <https://press.malmomotdiskriminering.se/posts/pressreleases/rapportslapp-och-webbinarie-om-bristande-till>

Korta synpunkter på vissa förslag

Funktionsrätt Sverige tillstyrker följande förslag med några tillägg:

- Diskrimineringslagen ska inte längre innehålla en särskild bestämmelse om att Diskrimineringsombudsmannen ska förmå dem som omfattas av lagen att frivilligt följa den.
- Det ska finnas ett föreskriftsråd som tar fram och är involverade i beslut om föreskrifter när det gäller arbetet med aktiva åtgärder. **Men det ska finnas representation från funktionsrättsorganisationer i frågor som rör funktionsnedsättning och bristande tillgänglighet.**
- Nämnden mot diskriminering ska finnas kvar.
- Bestämmelser ska kvarstå samlade i diskrimineringslagen.
- Talerätt för ideella organisationer om diskrimineringsersättning ska fortsätta gälla. **Men talerätten bör utredas vidare när det gäller kränkande behandling.**
- Kompetenslyft för myndigheter. **Vi menar att det krävs för samtliga myndigheter och särskilt när det gäller bristande tillgänglighet med koppling till Funktionsrättskonventionen.**

Om förslaget att överflytta tillsynsansvaret inom skolområdet genomförs är det viktigt att effekterna av flytten utifrån rättighetsperspektiv utvärderas efter fem år. Det viktigaste för oss är att det finns kompetens och resurser så att tillsynen fungerar och så att barn får rätt till utbildning och inte diskrimineras.

Funktionsrätt Sverige avstyrker förslaget om:

Ändrad sammansättning av Nämnden mot diskriminering. Det behövs fortsatt representation från funktionsrättsorganisationer för att säkerställa kunskap och erfarenhet i prövningar som rör funktionsnedsättning eller bristande tillgänglighet.

Vi konstaterar slutligen att utredningen inte har med något om Funktionsrättskonventionen (som även ratificerats av EU) i avsnittet om konsekvensanalys (9.2.5) om skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen, Europakonventionen, barnkonventionen och andra skyldigheter som följer av Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Vänliga hälsningar

Nicklas Mårtensson

Nicklas Mårtensson
Kanslichef, Funktionsrätt Sverige